13. Beslutet

18 oktober – 20 november 1978

Ettårsdagen av Tsesis grundstötning närmade sig. Justitiekansler Ingvar Gullnäs och sjökortsutredaren Arne Bjerhammar skulle snart släppa sina utredningar. Jag fick veta av en journalist att en gemensam presskonferens planerades. Jag förstod egentligen inte varför.

Professorn från KTH besökte verket för att sammanträda med verksledningen och ta del av säkerhetssektionens olycksutredning. När han fick veta att utredningen var sekretessbelagd, gick han i stället direkt till haveriutredaren Nöring på säkerhetssektionen.

Nöring tyckte professorn såg tagen ut. Bjerhammar berättade om sitt möte med Hallbjörner och GD Johansson. Verksledningen hade visat ”hårda tag” och professorn var tvungen att skriva om delar i sin utredning. Professorn skulle som han uttryckte det "få vara snäll gosse"! Nöring misstänkte nu att det inte bara var de själva, utan också att professor Bjerhammar utsatts för otillbörliga påtryckningar.

Pausrummet på jobbet var en öppen plats, ett kvadratiskt torg i korridorsystemet. Sköna hörnsoffor i varma färger, stolar och bord var inramade av en låg vägg med runda mjuka hörn som gav en ombonad och behaglig känsla. Infällda spotlights i taket bidrog till en lätt mysig stämning. Ett litet pentry med kylskåp, spisplattor, bestickhurts och överskåp med röda luckor.

Samma morgon som JK-beslutet skulle bli offentligt hände det något märkligt. ”Styrka 10” hämtade i tropp sina koppar i pentryskåpet under tystnad, och gick därifrån. Vi som redan tagit plats tittade förvånat på varandra och kunde bara gissa vad som hänt. Själv hade jag mina onda aningar, men behöll dem för mig själv. Några av ritarna spekulerade i om det kunde vara någon slags protest mot att någon av oss gärna läste morgontidningen på rasten, eller plockade fram stickningen?

Fikapauserna var numer de enda tillfällen jag kunde snappa upp någonting som hade med jobbet att göra. Nu hade några manliga arbetskamrater i all hast skaffat en kaffebryggare och ordnat ett fikahörn i ett mera trist tjänsterum.

Det kändes overkligt på något sätt. Säkert hade aktionen med Tsesis att göra, men jag visste inte säkert. Skulle informationen till mig frysas ytterligare? Var det en beordrad reträtt, eller var jag så blind att jag inte begrep om det var något annat? Vi hade ju fortfarande kunnat prata med varandra och ibland sarkastiskt skämtat om vissa huvudlösa konsekvenser av det som hänt. Kanske var det en säkerhetsventil för oss alla? Som nu plomberats.

Senare på dagen fick jag veta att de båda statliga utredningarna försenats två veckor. Nytt datum var satt till den 15 november. Det skulle alltså hinna gå sex månader i väntan.

Sjökarteavdelning genom Hallbjörner, Sjölin och Nordström, fortsatte att ösa anmärkningar över säkerhetssektionens sekretessbelagda Tsesiskoncept.

Marginalanteckningarna innehöll den här gången 31 anmärkningar och utredningen var fullständigt perforerad av kritiska ändringsförslag. Sjökarteavdelningens chefer nöjde sig inte med att sopa Tsesisgrundet under mattan med den kartografiska bluffen. Den avledande offensiven mot

Tsesislotsen fortsatte. De beordrade utan skrupler att navigeringen skulle granskas i detalj. Olycksutredarnas text skulle redigeras om. Allt som pekade på ansvar inom sjökarteavdelningen ströks eller manipulerades på annat sätt.

Provokationerna mot mig tog nu mer planerade och avancerade former. Det gällde tydligen att hitta på något som backade upp sjökartedirektörens skrivning om mitt sätt att sköta jobbet?

Den ordinarie sjömätningssäsongen var sedan länge över, och jag jobbade med mitt anvisade utvärderingsjobb. Andra veckan i november, fick jag veta att en av de mindre sjömätningsenheterna hade dröjt sig kvar i Mälaren. Eventuellt skulle den därefter gå till Furusundsleden och avsluta ett jobb som påbörjats tidigare på året. Eftersom jag bedömt att det jobbet inte skulle hinnas med under säsongen, hade jag inte tagit fram allt underlag.

Men sjömätningsplanerna ändrades utan att jag informerades. Jag var inte förvånad. Jag hade ju redan fått veta att jag skulle ha begränsad information. Ingen skada skedd, men nu var det tydligen väldigt bråttom.

Materialet var alltså inte färdigt när en kollega dök upp på mitt rum och frågade efter kartorna. Jag hade full koll på vad som behövdes göras. Det var många mindre objekt på en stor yta och jag visste inte i vilken ände man ville börja. Det var också osannolikt att man skulle hinna avsluta allt. Medan jag plockade fram det jag behövde, bad jag min vän att gå till Nordström för att få en områdesvis prioritering. Han gick iväg, men kom inte tillbaka och jag trodde att planerna ändrats igen.

När jag kom till jobbet nästa morgon förstod jag direkt att jag gått i en fälla, som cheferna nu inte var sena att utnyttja.

Det hängde ett formellt och välformulerad skrivelse i klämman utanför mitt rum Den var vänd utåt från väggen så att alla som passerade i korridoren kunde läsa. Det var i och för sig ingenting ovanligt att jag hittade arbetsorder i klämman, eftersom Nordström helt slutat att kommunicera med mig på annat sätt. Skillnaden var bara att skrivelsen den här gången handlade mer om mig än om jobbet:

”Förste kartografen A Ahlmark erhöll vid återkomst från semester 17 juli en lista, omfattande tre sidor, ang. ramningsobjekt i Furusundsleden. Listan var daterad 10 juli. Sista meningens ordalydelse: ’Stk (alltså jag, min anm.) förfärdigar kartmaterial och djupkartekopior’.

Förste kartografen A Ahlmark avlämnade skriftligen inför semester den 7 augusti rörande Furusundsleden: ’Ej påbörjat’.

Vid återkomsten den 28 augusti eller senare uppföljdes tydligen ej arbetet av fKg Ahlmark, vilket borde ha varit att förvänta sig av en tjänsteman i så hög tjänsteställning, huruvida kartmaterialet var tillverkat.

Efter begäran av fKg U Lejdebrink denna dag 1978-11-08 att fKg Ahlmark skulle upprätta dessa kartor genmälde fKg Ahlmark, att han endast utförde dem på skriftlig order och prioritering av Cst.(Göran Norström, min anm.).

Trots försummelse att tidigare göra arbetskartorna ges härmed förnyad arbetsorder på detta med prioritering enligt nämnda lista…

Arbetet skall omedelbart utföras och bedrivas mycket skyndsamt.

G Nordström – Cst, Kopia CS Hallbjörner CStg Stenborg och fKg Lejdebrink”

Nu var jag i det läget igen att jag inte visste om jag skulle skratta eller gråta? Jag valde att inte skratta den här gången. Jag hade ju i alla fall jobbat i över tolv år på verket och aldrig i något sammanhang fått någon prick eller reprimand. Nu skulle jag hängas offentligt för en bagatell, som formulerats som en katastrof.

Om jag hade haft förmågan att se det hela med humor, skulle jag naturligtvis ha tackat för den plötsligt och oväntade höjda statusen på min tjänsteställning. Nu passade det inte att jag var ”en outbildad tjänsteman med underordnad biträdesbefattning” längre.

Nej, det här var inte roligt. Jag vaknade ganska snabbt och förstod att det var en kris på gång. Kanske krig? Jag var skärrad. Var det sådana här djävulska övergrepp jag skulle få vänja mig vid?

Själv var jag övertygad om att Nordström hade fått hjälp med formuleringen. Han var redan i mina ögon bara ett verktyg.

Jag bad Christina komma över och räckte henne skrivelsen utan att kommentera. Hon läste och skakade på huvudet. Vi kom överens om att det nog var bäst att reda ut saken direkt.

Via snabbtelefonen tog jag kontakt med kollegan som varit hos mig dagen innan och fanns med på Nordströms sändlista.

Min kamrat som också var mitt arbetsplatsombud i facket var skräckslagen redan när han kom och försäkrade oss att han bara bad Nordström om den områdesprioritering jag ville ha. Han visste ingenting om vad som hänt sedan. Han sa att han inte hade någon aning om skrivelsen som jag just bett honom läsa.

Jag krävde att han direkt skulle gå och klara upp missförståndet. Min kamrat var nu flammande röd i ansiktet och började skaka. Han bad gång på gång att få slippa.

– Jag har min familj att tänka på, sa han med tårade ögon.

Christina och jag tittade på varandra. Vi mådde också dåligt, riktigt dåligt. Vi stod tysta alla tre en lång stund. Han lämnade oss ensamma. – Herregud, har det gått så här långt, var Christinas första kommentar.

Adrenalinet pumpade och hjälpte mig att forcera fram jobbet. Jag fick ta genvägar i tryckeriet. När jag – samma dag – överlämnade kartorna, lämnade jag med ett meddelande: "Tacksam för information, då sjömätningsplanen som i detta fall ändrats!"

Dramat lärde mig att vara ännu mer på min vakt. Vad skulle jag tåla, och vad skulle hända nästa gång? Vad hade jag för försvar, nu när sjökartedirektören börjat spela marionetteater?

Det värsta var att anmärkningen på mitt sätt att sköta jobbet kanske kunde ses som en varning, formulerad på papper. Det är första steget om man menar allvar med att göra sig av med en anställd. Det sorgligaste var att det inte fanns någon muntlig kommunikation längre. Jag hade naturligtvis kunnat gå på Nordström nu direkt, men vad hade det tjänat till? Nej, inga nya fronter.

Senare fick jag klart för mig att det var som jag anat. Provokationen var ett beställningsarbete som jag aldrig skulle bli kvitt. Min ursprungliga planering stämde och kartorna kom inte till användning den mätningssäsongen.

På kvällen visades ”Watergate” på TV. Jag njöt, och kunde inte bortse helt från att det faktiskt fanns vissa små, men parallella likheter med utvecklingen i Tsesisaffären.

Redan dagarna innan de statliga utredningarna skulle släppas, skrev pressen artiklar på temat. Dagens Nyheter avslöjade en ny sjökortsskandal i Södertäljeviken som också var ett resultat av de oredovisade sjömätningarna från 1969.

”Nummer ett”, som besökt professor Bjerhammar i Djursholm för en förhandstitt, berättade för mig att sjökortsutredaren skulle komma med ett par ”rejäla snytingar”. Mest intressant tyckte jag var att höra hur Hallbjörner ”hängt i luren” och in i det sista och försökt få professorn att göra ändringar om Tsesis. Jag blev verkligen snopen av beskedet. För mig var det en fullständig nyhet att sjökortsutredaren över huvud taget tänkte uttala sig om grundet. Det kändes inte bra alla. Var syftet att ”föregripa en eventuell rättegång”?

Allt kändes annars bra inför JK Gullnäs beslut. DN skrev dagen innan att våra grund fanns i arkivet – inte i sjökorten. En sjörättsexpert benade ut de juridiska frågorna. Jag fick veta på telefon att det var ”kört” för verket inom 24 timmar. Ute blåste höststormen. Var det ett bra eller dåligt tecken?

Pressmeddelande den 15 november 1978

"JK Ingvar Gullnäs har idag till kommunikationsministern överlämnat sin utredning och sin egen bedömning av Sjöfartsverkets handläggning av den s.k. Tsesisaffären.

JK friar verket från de beskyllningar om mörkläggning av förhållanden av betydelse för ansvarsfrågan som framförts av två tjänstemän i verket och som återgivits i artiklar i dagspressen. På några punkter finner JK dock anledning till viss kritik mot handläggningen. JK tar ej upp frågan huruvida brister i sjökortet vållat olyckan."

Av någon anledning blev det ingen gemensam presskonferens med JK och professorn från KTH. Verket fick i stället en bunt pressmeddelanden. Jag stod på sändlistan från JK, men fick inget.

Media bevakade JK-beslutet på eftermiddagen och helt ovetande om utgången vaktade jag nervöst telefonen. Men det kom ingen signal så länge jag var kvar på jobbet. När jag kommit hem ringde min andra kontakt på DN. Han hade skummat igenom JK: s beslut. Recensionen var kort men sa egentligen allt.

– Det är ingen bra utredning… för dig. DN-journalisten blev avbruten av någon och det blev tyst i telefonluren. Mitt humör hann inta bottenläge.

– Nej, det är ingen bra utredning, upprepade han när han kom tillbaka. Visserligen gör JK smärre anmärkningar, men totalt sett är det en dålig utredning. Vi ska läsa lite mer och jag återkommer ...

Jag fick kalla kårar. Vad menade han med ”dålig”? Hur var det möjligt?

Det dröjde inte så lång stund innan jag blev uppringd igen.

– Det blev lite rörigt, sa han. Det är ett jävla stort material, nästan ett par hundra sidor. Vi har bläddrat lite och det ser inte så bra ut för dig.

– Jaså, jaha, svarade jag matt. Vad ..?

– Dina chefer snackar mycket skit om dig. Det är mycket skitsnack.

Jag var stum. DN-journalisten läste ett par meningar, men hejdade sig.

– Har du verkligen inte fått någon förhandsinformation från JK alls?

– Nej, svarade jag. När skulle jag ha fått det?

– Verket har i alla fall fått det, det vet jag, sa han.

Journalisten fortsatte att läsa några korta citat ur utredningen, men jag lyssnade inte så noga. Jag hade redan gått in i dimman. Jag vill inte påstå att livet passerade revy, men jag var i en annan värld. Nu tänkte jag på framtiden. Det var förbannat tungt. Det var svårt att säga om det var ”kört”, ”kokt” eller ”stekt” för mig i stället. Förmodligen allt på en gång.

Christina som stod bredvid mig, behövde inte veta mer, hon hade hört och såg på mig att det hade gått åt helvete när jag lagt på luren, ställde mig vid fönstret och tittade ut i mörkret.

Många ville ha mina kommentarer. När vi hade gått och lagt oss, ringde samma kontakt på DN igen. Han gav mig rådet att försöka hålla inne med besvikelsen och upprepade gång på gång att jag absolut inte skulle kritisera JK. Det kunde bli ödesdigert.

– Och du, vad du gör, stanna inte hemma från jobbet i morgon. Hur djävligt det än känns, gå till jobbet i morgon!

Jag hade hört det förr.

Christina hade haft rätt när hon tidigt hade känt tvivel. Hon var därför inte lika förvånad som jag. Hon hade ju hela tiden haft på känn att det här på något sätt var bestämt i förväg.

En reporter på Aftonbladet ringde ännu senare, när jag redan flytt till drömmarnas värld. Han ville ställa några frågor under rubriken "Hur känns det idag då?".

Trots att jag inte läst en rad av beslutet, svarade jag så förståndigt och ädelt jag kunde i mitt sömniga chocktillstånd, men bara delvis efter de råd jag tidigare fått. JK hade säkert gjort ett bra jobb, men jag sa också att jag naturligtvis stod fast vid kritiken. Att jag aldrig gått ut med det här om jag inte varit hundraprocentigt säker på min sak.

Jag fick frågan varför jag trodde att JK friat verket, och kunde inte helt hålla inne med mina spekulationer. Jag sa att affären kunde kosta staten stora belopp. Dessutom fanns det ännu hundratals grund i våra arkiv som inte var inritade på sjökorten. Om verket prickas och förlorar processen skulle det innebära ett komplicerat prejudikat.

På frågan hur det var på jobbet sa jag att mina arbetskamrater stödde mig, men att cheferna försökt sätta krokben och jag befarade att det skulle bli ännu värre nu. Men jag skulle inte glömma Tsesis olyckan, utan hoppades på rättegång. Vad jag önskade mig mest av allt just nu? Förbannat naivt svarade jag att jag hoppades att vi skulle få slut på de interna konflikterna och börja jobba på ett riktigt sätt.

Tidningsreferaten dagen därpå var som väntat ingen rolig läsning. Jag blev ändå inte så sågad i media som jag trott. Jag kom faktiskt ganska lindrigt undan. Den kritik som JK trots allt riktade mot verket fanns också med och handlade om att presskommunikén var väl kategorisk och att verksledningens försökt stoppa lotsdirektörens rapport till verket.

GD Johansson uttalade sig diplomatiskt i DN. Han menade att Sjöfartsverket var en ”diversehandel”. Att olika grupper gärna låser sig i en försvarsposition när de riskerar att bli beskyllda för något i samband med en sjöolycka. Lotsarna var den mest utsatta gruppen. För varje sektion inom verket som gick fri under utredningens gång, så ökade hotet mot lotsen förklarade verkschefen.

Jag letade efter någonting positivt i någon tidning, så att jag skulle slippa ta på mig solglasögonen nu, under den mörkaste delen av hösten?

I Svenska Dagbladet var sjökortsutredningens resultat den största nyheten. Tidningen skrev bl.a. att mer än 1500 fyrar inte var geodetiskt inmätta, och att fel på upp till hundra meter kunde

förekomma i sjökorten. Det fanns fyrar som i sjökorten stod i vattnet men i verkligheten var på land. ”Tecknar-Anders” drev hejdlöst med verket och avslutade:

”Att kalla sjökorten för ‘hafsverk’ är dock att ta i – landhöjningen sker visst med en takt av en centimeter per sekel, så det är ju inte så konstigt om vissa fyrar plötsligt hamnat på landbacken…”

Det fick bli min klena tröst den dagen.

Sjökortsutredningen var säkert från början ett seriöst och ambitiöst menat projekt, men som kommit till vid fel tidpunkt och under fel omständigheter. Bara det att jag och min kritik ansågs vara orsaken till utredningen gjorde låsningen total från sjökartedirektörens sida. Den blev därför tyvärr en hundrasidors partsinlaga, där gynnsamma konsekvenser i Tsesisärendet gick som en röd tråd genom varje kapitel. Bilagan ”Rättelser kring Tsesisgrundet” var fullständigt manipulerad och späckad med Sjöfartsverkets argument och rent förfalskade sakuppgifter.

Det kändes trots allt viktigt för mig att professorn i inledningen skrev att Tsesis-katastrofen inte ursprungligen var inkluderad i direktiven. Det var bara sorgligt att han inte orkat hålla emot.

Det blev en ovanligt lång dag med baksmälla på jobbet. Jag hade bara en kort kontakt med Arnljot, men han var lika illa drabbad av informationstorkan. Jag höll mig mest på rummet, men jag mötte inga hånleenden eller triumferande blickar när jag vistades i korridorerna. När jag gick hem, för andra dagen sedan JK släppte sitt pressmeddelande hade jag fortfarande inte kunnat läsa en rad.

Nästa dag, den 17 november blev det fortsatt väntan. Först på eftermiddagen, två dygn försenat, fick jag först presskommunikén och en stund senare hela beslutet. Sjöfartsverket hade i förväg beställt 70 exemplar av JK-utredningen. Mitt psykiska tillstånd efter att snabbt ha bläddrat i materialet var chock. Jag hade hittat JK Gullnäs beskrivning av min karaktär, som skulle följa och förfölja mig resten av livet.

”Anders Ahlmarks anklagelser mot Sjölin m fl för oriktiga uppgifter vid sjöförklaringsförhör, präglas liksom stora delar av kritiken i övrigt av inställningen att den som hyser annan uppfattning än han själv inte bara har tveklöst fel, utan också drivs av oärliga syften. Jag har inte kunnat finna att Sjölin eller någon av de övrig utpekade under sjöförklaringen medvetet lämnat oriktiga uppgifter av betydelse för saken…”

”Jag saknar anledning att ifrågasätta riktigheten av Hallbjörners redogörelse, som präglas av goda insikter och som i flera delar vinner stöd av åberopat skriftligt material.”

Det var naturligtvis helt rätt uppfattat av justitiekanslern att beskriva mig som en person som inte bara ansåg att jag hade rätt, utan också menade att cheferna avsiktligt myglade. Men vad menade han? JK inledde det 172 sidor långa utslaget om mörkläggningen med att säga att han var angelägen att inte föregripa en domstolsprövning? Han skulle därför inte att ta ställning sjökortsfrågan. Men JK inledde sågningen av min kritik på sju sidor så här:

"Utgångspunkten för Anders Ahlmarks kritik och agerande över huvud taget i Tsesisaffären är hans uppfattning i sjökortsfrågan. Redan samma dag som grundstötningen inträffade slog han för sin del fast att den gällande upplagan av sjökortet var felaktigt med avseende på olycksgrundet. Enligt honom låg skulden till olyckan hos sjökortet. Det förhållandet borde verket erkänna. Man borde också ta de ekonomiska konsekvenserna därav. Från verkets sida intog man dock en annan

ståndpunkt. Det är denna i Anders Ahlmarks tycke uppenbara oriktiga inställningen i sjökortsfrågan som utgör grundvalen för hans kritik."

Om munkaveln jag fick av Folke Hallbjörner, menade JK att ord stod mot ord, men att det fanns omständigheter – utan att nämna några – som ”förringar tilltron” till mitt ”påstående.”

JK Gullnäs avvisade kritiken om "systematisk mörkläggning" helt och pekade på verkets partsintresse. ”*Vid konflikt mellan öppenhet och partsintresse inför en eventuell kommande domstolsprövning, var omsorgen om det egna partsintresset viktigast.”*

När det gällde Arnljots kritik och hotelserna från Hallbjörner, konstaterar JK igen att ord står mot ord igen och ingen är mer trovärdig än den andra. Om Arnljots kritik mot det rättade sjökortet konstaterar JK att ”likheten med en vetenskaplig träta är ej obetydlig”.

JK kritiserar verksledningen för sin presskommuniké i inledningsskedet. Den var väl kategorisk då verket i det läget ansåg sig veta var grundet låg, trots att man senare återvände till olycksplatsen för ny mätning.

Att lotsdirektören hade skrivit en rapport som verksledningen försökte mörklägga var för Arnljot och mig en nyhet. JK prickade Sjölin för att han lade beslag på lotsdirektörens rapport innan den var klar och tolkade anledningen på sitt eget sätt:

”Med ett strikt formellt synsätt kan Sjölin klandras för att han skaffade sig en kopia av yttrandet utan att dessförinnan förvissa sig om att det expedierats. Även bortsett härifrån måste Sjölins förfarande betecknas som egendomligt och olämpligt. Förklaringen torde vara den animositet som uppkommit mellan Sjölin och Torsten Ericsson på grund av deras skilda uppfattningar i sjökortsfrågan.”

JK ansåg däremot inte att verksledningen utsatt lotsdirektören för påtryckningar att ta tillbaka sin rapport, men han tyckte att verksledningen varit ”oklok” och avslutar med en egen vinkling:

”Handlandet var ägnat att hos dem som ansåg sjökortet oriktigt väcka misstanke om bristande objektivitet… Händelsen ger mig intrycket att kunskapen om gällande regler och principer på detta område inte är tillfredställande.”

JK prickar Hallbjörner för att han förbjudit lotsdirektören att vända sig till stockholmsgruppen, och gör också en egen tolkning av anledningen till det:

”Jag anser bärande skäl för det kategoriskt utformade förbudet ej förelåg. Det förefaller mig snarast som om förbudet främst föranleddes av missnöje med Torsten Erikssons öppna kritik mot sjökortet.”

Att Statskontoret hade bidragit med information var också en nyhet för mig. Men inget av förhöret fanns med i beslutet. Att man bedömt Hallbjörners tidigare agerande som ”en fara för Sjöfartsverkets framtid” skulle bli en senare upptäckt. Övrig kritik, som också var ny för Arnljot och mig avfärdas också utan att Gullnäs redovisade några argument:

”Vad chefen för rättelsedetaljen anfört om att gängse rutiner frångicks vid rättningen av sjökortet och överinspektörens (han som bordade Tsesis med djupkartekopian i portföljen. min

anm.) anmärkning att hans rapport bort läggas fram vid sjöförklaringen, har Hallbjörner fullt tillfredsställande bemött."

I justitiekanslerns slutkläm beklagade Ingvar Gullnäs att det uppstått en konflikt inom verket i skuldfrågan och avslutar sex månaders utredning med orden:

"Denna ömsesidiga misstro mot den andra sidans motiv, torde utgöra själva grunden i denna konflikt, som företer många olustiga drag och givit upphov till spänningar och motsättningar. Jag kan inte bidra till konfliktens lösning. Det är en angelägen sak för verksledningen. Ärendet är härmed för min del avslutat."

Att JK Gullnäs i beslutet hade släppt fram Hallbjörner, Sjölin, Nordström och kartredaktören med personligt förtal mot mig, var någonting jag aldrig trott vara möjligt. Fanns det ingen censur eller värdighet alls i det avseendet på landets högsta juridiska ämbete?

Det var så grovt att jag nu förstod varför några kamrater numer fikade på rummet. Om det fanns något samvete, skulle det kanske inte vara så kul att se mig i ögonen i fikarummet längre?

Det gick inte att få en samlad bild av en genomläsning. Många vittnesmål och händelser var som sagt nya för både Arnljot och mig. Det var omöjligt att veta hur JK över huvud taget kunnat komma till sina åsikter. Hade han inte uppfattat att Sjölin i mitt material erkänt ansvaret och serverat en jätteblunder, eller tillhörde det den ratade sjökortsfrågan? Och hur kunde JK komma fram till att Hallbjörner hade någon som helst trovärdighet, som helt glömde sakfrågorna och bara fick ge utlopp med avsky och hat?

Det kändes tryggt att ta plats bakom hurtsen nere hos Arnljot. Det var dags att snacka ut, spekulera och hitta bra bortförklaringar som kunde hålla oss på gott humör.

Det var nödvändigt att i detalj gå igenom allt som hänt om vi skulle orka gå vidare. Arnljot hade kommit längre i sin analys än jag. Han var heller inte lika blåögd som jag. Jag förstod att jag hade misslyckat att övertyga Gullnäs. Trots ett omfattande material hade han inte förstått sambanden. Men Arnljot menade att JK trots allt bevakat statens intressen i enlighet med instruktionen och därmed lagt sig i en eventuell rättegång. Bara det att han publicera det samstämda förtalet och dessutom uttala sig om vår trovärdighet i händelse att vi blev kallade som vittnen. Aftonbladet hade ju redan presenterat mig som "ryssarnas trumfkort". Var det kanske därför JK påstod att jag menat att Sjöfartsverket skulle ta på sig de ekonomiska konsekvenserna av olyckan? Var det för att göra mig ännu "omöjligare" i allmänhetens ögon?

Var det så enkelt – kunde JK inte ge oss rätt? Det fanns mängder av frågetecken men inga svar.

Vi spekulera också i hur JK-ämbetet självt skulle kunna avslöja en mörkläggning i vår miljö? Inte en chans! Sjökarteavdelningens vittnen hade redan blåst rederiets advokater vid sjöförklaringen. JK hade aldrig själv kunnat avslöja det här kvalificerade, kartografiska fusket även om han haft viljan. Inte utan hjälp av utomstående kompetens – och var hade han hittat den?

JK Gullnäs mest överraskande drag var ändå när han hänvisade till verkets "partsintresse". Var gick den gränsen – mörkläggning eller partsintresse? Var det okej att sätta dit lotsen? Hade vi nått så långt i avslöjandena att JK helt enkelt var tvungen att använda sig av detta svårdefinierade ord?

Arnljot och jag var överens om att försöka hålla god min utåt. Nu hade JK kanske banat väg för en förhandlingslösning? Men vilka slutsatser drog sjöåklagaren av de båda utredningarna? Skulle de manipulerade delarna i sjökortsutredningen ge utdelning och leda till åtal mot lotsen?

Hur man på DN fått uppfattningen att det var ”stekt” för verket in i det sista, var faktiskt svårt att förstå efter det här ”domen”. Arnljot och jag hade hamnat på södra halvklotet – men Tsesisgrundet låg kvar – och det var tur. Det fanns trots allt en sakfråga som ännu inte var avgjord.

När vi hade spånat färdigt insåg vi i alla fall att det nya läget hade förändrat vår situation radikalt. Vi hade ganska brutalt tvingats fått ta några steg bakåt. Det handlade inte längre bara om vår kritik i sak och att hjälpa en alltmer rättslös lots. Det handlade också om att försvara oss själva även om vi inte hade någon trovärdighet i Gullnäs ögon. Vi blödde, men att analysera och prata ihop oss var som balsam på såren.

Nya och okända förhör i utredningen gav nya infallsvinklar och svar på många frågor vi ställt oss. Att hela verksledningen var så hårt involverad hade jag aldrig trott. I botten måste ändå Hallbjörner lyckat övertyga alla att man skulle gå vinnande ur processen.

Det som skrämde var att Tsesisolyckan fått en så enorm omfattning. Hur materialet vuxit och att vi kommit längre än någonsin från huvudfrågan. Sex månader hade gått – åt fel håll. Jag fick inte svar på vad JK tyckte om att jag skrev till honom att vi från första stund kunnat redovisa ansvaret på en enda A4-sida? Jag hade också tipsat om att den sensationella siffran ”6”, som dök upp från sjöförklaringen från ingenstans kunde vara en förfalskning. Gullnäs ville inte träffa mig efter det, trots att han lovat.

Arnljot var ändå efter ett par dagar optimist igen och försökte övertyga mig att vi trots allt stod inför en förändring. ”Vad stort sker, sker tyst”, sa han med en förklarande gest och ett litet leende. Han var övertygad om att den samlade kritiken i utredningen skulle leda till förändringar i chefsleden. ”Han där uppe i hörnet”, kunde inte gärna sitta kvar, även om det skulle ta tid.

En liten tröst blev brevet från den sjökortsutredande professorn Arne Bjerhammar som skrev och tackade mig för informationen. Han beklagade det merarbete hans utredning medfört.

Till råga på allt blev jag sjuk. Av mitt ofrivilliga stillasittande arbete fick jag en tryckskada i ljumsken med en inflammation som följd. ”Tajta jeans” sa verksläkaren och ordinerade penicillin och två veckors vila. Det hade jag absolut ingenting emot. Jag var körd i botten, och behövde nog komma bort från jobbet ett tag.